

RUSSULA PLUMBEOBRUNNEA

TOT NU TOE STEEDS VERWARD MET *RUSSULA PARAZUREA*

Jaap Wisman

Netherlands Centre for Biodiversity Naturalis (section NHN), Leiden University,
P.O. Box 9514, 2300 RA Leiden

Wisman, J. 2011. *Russula plumbeobrunnea*, always mistaken for *Russula parazurea*. *Coolia* 54(3): 109–112.

In 2010 German mycologists published an article about a new *Russula* species, *Russula plumbeobrunnea*, which the author immediately recognized from several places in The Netherlands. He describes the Dutch records of this *Russula* and its microscopical characteristics. The *Russula* is typically mistaken for *Russula parazurea*, Powdery Brittlegill, although there is no powdery covering on it at all.

Begin vorig jaar publiceerde de Duitse *Russula*-specialist Werner Jurkeit samen met Wolfgang Schöbler (Jurkeit et al., 2010) een nieuwe soort *Russula*. Met enige verbazing nam ik kennis van deze publicatie, omdat de *Russula* me onmiddellijk bekend voorkwam. Ik noemde de naam van deze nieuw beschreven *russula* reeds in een artikel in de eerste *Coolia* van 2011, namelijk *Russula plumbeobrunnea* Jurkeit & Schöbler (Chrispijn & van der Putte, 2011).

Al vanaf de jaren zestig maak ik tijdens excursies van de NMV mee dat de ‘Berijpte *russula*’ – ook al was hij niet berijpt – als *Russula parazurea* word genoteerd. In het Overzicht van de Paddestoelen in Nederland (1995) staat *R. parazurea* (samen met de echte *R. grisea*, *R. anatina* en *R. ionochlora*) onder *Russula grisea* sensu lato (126.49.9). Ik vermoed dat dit nummer op de streeplijsten wat betreft *R. parazurea* weinig is gebruikt, omdat men er zeker

Figuur 1: *Russula plumbeobrunnea*. (Foto: Felix Hampe)

Figuur 2. *Russula parazurea* (Berijpte russula) (boven), (Foto: Jaap Wisman) en **Figuur 3.** *Russula plumbeobrunnea* (onder). (Foto: Felix Hampe)

van dacht te zijn dat ouderdom, regen en andere weersomstandigheden de oorzaken zouden zijn van de afwezigheid van de karakteristieke schilferige berijping.

De auteurs van de nieuwe soort hebben veel collecties bestudeerd, vooral ook uit het noordelijk deel van Duitsland waar hij niet zeldzaam lijkt te zijn (Hampe & Dost, 2010). Open parken, begraafplaatsen e.d., vooral bij berk maar ook bij eik en linde op zure, zandige bodems, zijn bij voorkeur de locaties. In Duitsland wordt nu aangenomen dat de verspreiding van de Berijpte russula herzien moet worden en het is wel bijna zeker dat dit ook voor Nederland geldt.

Nederlandse vondsten

In de nieuwe publicaties wordt vermeld dat *R. plumbeobrunnea* vaak

voorkomt in grote groepen en al enkele jaren vind ik een zelfde groeiwijze van de 'Berijpte russula' in de open oostelijke eikenlaan van het landgoed Oranjewoud bij Heerenveen. Tot nu toe heb ik de vondst traditiegetrouw steeds als een niet-berijpte variant van *R. parazurea* genoteerd, maar wel altijd met enige scepsis omdat ik dat berijpte ook bij jonge exemplaren maar niet kon vinden. De reactie met ijzersulfaat, de kleur van de sporee, geur en smaak leken niet afwijkend van *R. parazurea*. Wel verzamelde ik in juli 2007 en op 28 juli 2010 materiaal van deze standplaats. Het materiaal uit 2007 heb ik nog niet kunnen nakijken, maar dat van vorig jaar is zonder twijfel *Russula plumbeobrunnea* (Figuur 4).

De foto's van Felix Hampe (Figuren 1, 3 en 7) laten een *Russula* zien die wij en ook onze oosterburen tot nu toe miskend hebben. Met enige ervaring zijn typische exemplaren van deze vaak (?) glanzende *R. plumbeobrunnea* al min of meer te herkennen, maar om helemaal zeker te zijn moet de hoedhuid worden bestudeerd.

Op 27 augustus 2010, tijdens een tocht naar verschillende veengebieden in zuidoost Friesland, was het opnieuw raak. Op het kerkhof van Munnekeburen achter de beukenhaag bij een linde (*Tilia*) op een smal en vochtig talud naar een waterhoudende sloot stond één

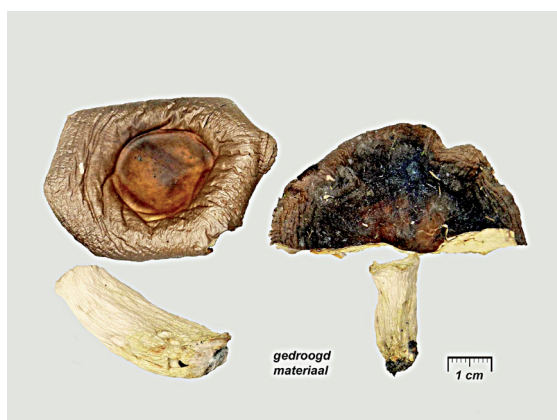
vrijwel gaaf exemplaar. De hoed was niet berijpt en glanzend, de kleuren rossig (kleur min of meer *Russula vesca*-achtig) met oker, bleekbruin en met een grijsachtige zweem. Nadat ik het materiaal had gedroogd, viel de sterke kleurverandering op naar opvallend glanzend loodgrijs (Figuur 5). De link met de publicatie van Jurkeit c.s. (2010) heb ik toen direct kunnen maken.

Verschillen met *R. parazurea*

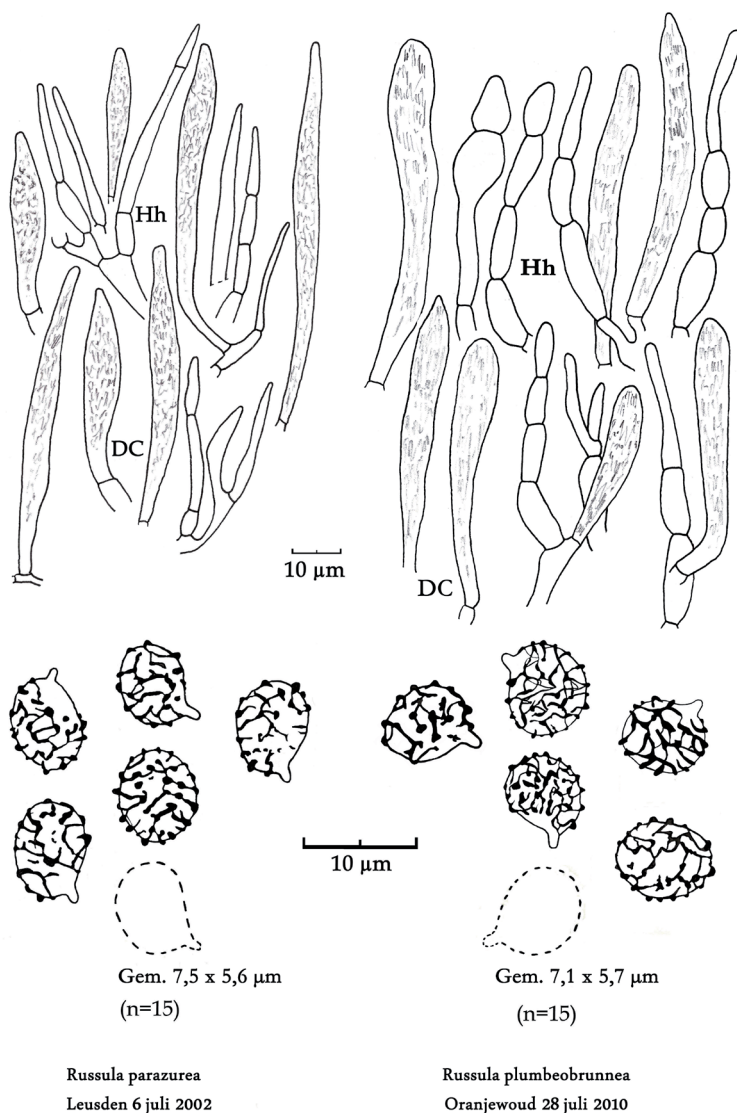
De nieuwe russula is op grond van verschillende kenmerken van *R. parazurea* te onderscheiden (Jurkeit c.s., 2010; Hampe & Dost, 2010). Macroscopisch door de gladde, vaak opvallend glanzende tot zijdeachtige, nooit berijpte hoed die loodgrijs, bruingrijs, grijsviolet is en dikwijls een purperachtige-vleeskleurige reflex heeft. Het midden van de hoed is meest licht okerbruin tot donkerbruin en bruinpurper. De kleurvariatie is echter nog groter dan hier genoemd en soms is er zelfs sprake van *Russula vesca*-achtige kleuren zoals bij mijn vondst van Munnekeburen. Microscopisch zijn er ook verschillen: de hoedhuidcystiden en hoedhuidharen van *R. plumbeobrunnea* blijken dikker dan die van *R. parazurea* (Figuur 6). De topcel van de hoedhuidharen is bij *R. parazurea* opvallend toegespitst en overwegend langer dan die bij *R. plumbeobrunnea*. De dermatocystiden van *R. plumbeobrunnea* onderscheiden zich door hun knotsvorm (soms zijn ze zeer breed volgens het typemateriaal); zelden zijn ze overwegend aan de top geleidelijk dunner wordend zoals bij *R. parazurea*. De lengte/breedte-verhouding (Q) van de sporen is bij *R. plumbeobrunnea* wat kleiner, waardoor ze er ronder uitzien. Het verschil in ornamentatie van de sporen lijkt minimaal, hoewel Jurkeit & Schöbler spreken over een geringere netvormige ornamentatie bij *R. plumbeobrunnea*. Het materiaal dat ik van Robin Dost kreeg gaf nauwelijks verschil te zien en dat geldt ook voor de vondst uit Oranjewoud.

Buig het komende seizoen eens voor een niet-berijpte *parazurea* en neem het hoedje af, laat het sporuleren en bekijk de hoedhuid. Lukt het niet die dag, dan snel drogen en later bekijken.

Veel dank aan Felix Hampe wiens foto's ik mocht gebruiken en Robin Dost voor het toezenden van materiaal van *R. plumbeobrunnea*.

Figuur 4. *R. plumbeobrunnea*, Oranjewoud (links); **Figuur 5.** *R. plumbeobrunnea*, Munnekeburen (N.B. de lamelkleur is hier te geel) (rechts). (Foto's Jaap Wisman)

Figuur 6: Hoedhuidharen (Hh), hoedhuidcystiden (DC) en sporen van *Russula parazurea* en *Russula plumbeobrunnea*. (Tekening: Jaap Wisman)

Literatuur

- Arnolds, E., Kuyper, Th.W. en Noordeloos, M.E. 1995. Overzicht van de Paddestoelen in Nederland: pp. 104, 409.
- Chrispijn, R & van der Putte, A. 2011. Een opmerkelijk jaar. Bijzondere waarnemingen in 2010. *Coolia* 54(1): 6.
- Hampe, F. & Dost, R. 2010. Von bleibraunen und blaugrauen Täublingen aus Niedersachsen. *Der Tintling* 15(6): 34–42.
- Jurkeit, W., Herches, E. & Schöblier, W. 2010. *Russula*-Forschung in Mitteleuropa I. Zwei neue Täublinge aus Deutschland. *Zeitschrift für Mykologie*, Band 76(1): 3–26.
- Wisman, J. – Op zoek naar de nieuwe *Russula plumbeobrunnea*. Jaarverslag District Friesland 2010. Redactie Sjoerd Greydanus - Paddestoelen Werkgroep Friesland.

